

prof. zw. dr hab. Mariola Wierzbicka
Zakład Lingwistyki Kontrastywnej i Stosowanej
Instytut Filologii Germańskiej
Uniwersytet Rzeszowski

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Joanny Skrzyszewskiej
pt. *Semantisch-pragmatische Vermittlung des Konjunktivs im DaF-Unterricht. Ein glottodidaktisches Konzept / Semantyczno-pragmatyczne ujęcie trybu przypuszczającego w nauczaniu języka niemieckiego jako obcego. Perspektywa glottodydaktyczna*

W swojej rozprawie doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Grażyny Łopuszańskiej-Kryszczuk pt. *Semantyczno-pragmatyczne ujęcie trybu przypuszczającego w nauczaniu języka niemieckiego jako obcego. Perspektywa glottodydaktyczna* i osadzonej w obszarze językoznawstwa stosowanego doktorantka podjęła się stosunkowo trudnego zadania ukazania zmodyfikowanego sposobu trybu przypuszczającego w języku niemieckim na poziomie akademickim. Doktorantka podejmuje próbę wyjaśnienia przyczyn i rozwiązania problemów związanych ze skomplikowaną i niejednokrotnie zróżnicowaną teoretycznie formą przedstawiania tego zagadnienia przez różnych językoznawców.

1. Układ pracy i treść poszczególnych rozdziałów

Licząca 179 stron rozprawa składa się z siedmiu numerowanych rozdziałów, w skład których wchodzi streszczenie pracy w języku polskim, bibliografia oraz aneks.

Praca jest poprawnie osadzona w reprezentatywnej literaturze przedmiotu z ostatnich 15-20 lat, zaś z prac starszych dobrano zasadnie pozycje klasyczne. Dobór źródeł oraz literatury przedmiotu potwierdza stricte lingwistyczny charakter pracy, a centralnym zagadnieniem badawczym jest semantyczno-pragmatyczna analiza trybu przypuszczającego w nauczaniu języka niemieckiego jako obcego w perspektywie glottodydaktycznej.

Z uwagi na objętość pracy i mnogość podjętych w niej problemów pozwolę sobie na pominięcie szczegółowego opisu treści poszczególnych rozdziałów, tym bardziej, że zarys całej pracy Autorka przedstawi w swoim autoreferacie, a ograniczę się do uwag dotyczących budowy, celu i tez pracy, metodologii, doboru konkretnego instrumentarium badawczego, przeprowadzenia poszczególnych analiz i uzyskanych wyników ogólnych bądź szczegółowych w odniesieniu do ustaleń teoretycznych i rozwiązań praktycznych.

Poza wstępem (str. 2-5) stanowiącym rozdział pierwszy i podsumowaniem (str. 135-140), streszczeniem w języku polski (str. 141-143), wspomnianą bibliografią (str. 144-152) oraz aneksem (str. 153-179) w pracy wydzielone zostały ponad to dwa rozdziały.

Pierwszy rozdział (str. 2-5) stanowiący wstęp poświęcony został ogólnym założeniom badań, ustaleniom terminologicznym, metodzie badań oraz celom rozprawy. Autorka przedstawia w nim przedmiot rozważań i analiz, który tworzy tryb przypuszczający w języku niemieckim.

Rozdział drugi (str. 6-74) poświęcony jest rozważaniom teoretycznym dotyczącym stanu badań nad trybem przypuszczającym języka niemieckiego. Doktorantka prezentuje w nim różne aspekty trybu przypuszczającego, omawiając kolejno jego podziały, morfologię, paradygmaty, funkcje, relacje temporalne oraz aktualne tendencje w jego zastosowaniu. Zawarte w części teoretycznej omówienie pewnych zjawisk było zasadne, szczególnie z punktu widzenia mniej przygotowanego czytelnika, bowiem bez podstawowej wiedzy teoretycznej nie jest możliwe pełne zrozumienie wywodów Doktorantki w części empirycznej. Rozdziały teoretyczne dają zarówno Autorce jak i czytelnikowi podstawę pod badania empiryczne.

Rozdział trzeci (str. 75-134) poświęcony jest badaniom empirycznym. Opisana przez Autorkę metoda zakłada podział procesu nauczania trybu przypuszczającego nie na Konjunktiv I i Konjunktiv II, lecz na dwie sekwencje Konjunktiv w zdaniu prostym i Konjunktiv w zdaniu złożonym, z których każda podzielona jest na dwa etapy: na formy Konjunktivu dla wyrażenia teraźniejszości i przyszłości oraz formy Konjunktivu dla wyrażenia przeszłości. Punktem wyjścia jest każdorazowo morfologia, przekazywana w oparciu o podział czasowników na mocne, słabe i pozostałe, ułatwiająca tem-

poralny podział Konjunktivu. Kolejnym etapem jest wyjaśnienie uczącym się funkcji poszczególnych form gramatycznych Konjunktivu. Metoda ta pozwala również na podkreślenie aktualnych tendencji w użyciu trybu przypuszczającego. Dla zilustrowania zastosowanej metody Doktorantka zaproponowała w aneksie przykłady ćwiczeń, wykorzystując przy ich tworzeniu wybrane elementy różnych metod nauczania języków obcych takich jak: metoda gramatyczno-tłumaczeniowa, audiolingwalna, audiowizualna i komunikatywna.

Rozważania zamyka rozdział czwarty (str. 135-140) stanowiący podsumowanie, w którym omówione zostały wyniki przeprowadzonych w rozprawie analiz.

Układ pracy jest przejrzysty i w pełni dostosowany do zadań badawczych Doktorantki. Taka struktura pracy wskazuje na to, że rozprawa jest przemyślana pod kątem logiczności wywodu, zastosowanej metodologii oraz rozłożenia akcentów prezentacji, wynikających z charakteru analizowanego zjawiska i uwzględnionych aspektów badawczych. Świadczy to również o tym, że Autorka kierując się celem swojego badania w każdym rozdziale ustala konsekwentnie kolejność prezentowanych treści i dobiera adekwatnie środki przekazu, uzyskując spójną całość o jakościowo innym charakterze badawczym i poznawczym.

Konsekwencja w selekcjonowaniu treści istotnych dla własnego wywodu z jednoczesnym krytycznym uzasadnieniem wyboru jednych, a odrzuceniem innych widoczna jest zwłaszcza w bardziej referujących częściach pracy. Ich celem jest ukazanie złożoności i wielopłaszczyznowości badanych aspektów. Dlatego właśnie przyjęta przez Autorkę forma kompozycji opracowania, w której w poszczególnych podrozdziałach następuje analiza poszczególnych zdań pojedynczych poddawanych transformacji w celu zbadania granic gramatyczności w odniesieniu do treści zawartych w danym fragmencie pracy, pozwoliła na wnikliwą spójną analizę wszystkich wybranych aspektów na poszczególnych etapach pracy.

Sam dobór materiału badawczego, oraz sposób analizy są poprawne i nie budzą większych zastrzeżeń. Walorem tej rozprawy jest z pewnością konsekwencja w prowadzeniu analizy poszczególnych zjawisk według przyjętych kryteriów oraz fakt, że każdy aspekt teoretyczny wywodu posiada swoją egzemplifikację.

2. Uwagi dotyczące metody i języka opisu oraz uwagi ogólne

Przedłożoną do recenzji rozprawę doktorską oceniam wysoko – zarówno dobór analizowanego materiału jak i metody badawcze zasługują na uznanie. Język pracy jest naukowy, choć praca nie jest napisana trudnymi do zrozumienia obszernymi zdaniami charakterystycznymi dla wielu rozpraw naukowych. W tekście nie pojawiają się błędy językowe.

Pomimo tradycyjnej formy opisu Doktorantka korzysta w pełni z osiągnięć nowoczesnego językoznawstwa. Mamy tutaj do czynienia z poprawnie przeprowadzoną analizą. Można mieć zastrzeżenia do rozwiązań szczegółowych i takiego czy innego doboru literatury bądź rozłożenia akcentów badawczych, jednak byłyby to ewentualnie uwagi natury czysto warsztatowej i nie miałyby wpływu na ogólny obraz zastosowanej metodologii i poprawności wyводу. Każdy badacz ma prawo wyboru swoich strategii, niektóre decyzje Autorki mogły raczej spowodować pomniejszenie wyrazistości jej własnego wkładu pracy, na jego jakość wpływu jednak nie mają.

Doktorantce udało się w sposób przekonujący i jednoznaczny udowodnić swoje tezy. Swoje zadania badawcze Autorka wykonała w sposób poprawny.

3. Wniosek końcowy:

Przedłożona rozprawa doktorska mgr Joanny Skrzyszewskiej spełnia warunki art. 26 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz. U. nr 65/2003, poz. 1365) i tym samym uzasadnia wnioszek o dopuszczenie Jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Rzeszów, dn. 06.05.2019